

ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ:
Ο ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ ΦΩΤΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ 2020

© Ἱερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου
Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός: Ὁ Ἀγιορείτης Φωτιστής τοῦ Γένους
Α' Ἔκδοση 2020
ISBN: 978-618-5314-58-3

Σελιδοποίηση: Ἀντωνία Κατράδη
Σχεδιασμός ἐξωφύλλου: Στράτος Πετροπαναγιωτάκης
Ἐκτύπωση, βιβλιοδεσία: Open Line

Ἱερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου
630 86 Καρυές, Ἅγιον Ὄρος, τηλ. 23778 88087
e-mail: pek@vatopedi.gr

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ σύγχυσης καὶ ἰσοπέδωσης θεσμῶν καὶ ἀξιῶν, σὲ ἓνα πραγματικὸ κυκεῶνα, ὅπου τὸ παράδειγμα τείνει νὰ ἐκλείψει, ὅπου τὸ ὑγιές, τὸ ἔλλογο, τὸ πνευματικὸ, παραθεωρεῖται, καταφρονεῖται, ἀκόμη καὶ διώκεται καὶ ἀντ' αὐτοῦ προβάλλεται τὸ παράλογο, τὸ διεστραμμένον, τὸ ἀμαρτωλό, ὡς ὁ ἰδανικὸς τρόπος ζωῆς. Σὲ μιὰ ἐποχὴ, ποὺ μὲ πόνον διαπιστώνουμε πὼς ὁ ἄνθρωπος κινδυνεύει νὰ ξεχάσει ὀλοκληρωτικὰ τὸν σκοπὸ καὶ τὸν προορισμὸ του, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ὀλοκλήρωσή του ὡς προσώπου πλασμένου «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν» Θεοῦ (βλ. Γέν. 1,26).

Εἶναι μιὰ ἐποχὴ νομίζουμε ἀνάλογη μὲ ἐκείνη ποὺ ἔζησε ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός. Οἱ Χριστιανοὶ τότε, κάτω ἀπὸ τὴν καταπίεση τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ, μέσα στὸ σκότος τῆς ἀγνοίας καὶ ἀμαθείας, κινδύνευαν νὰ προδώσουν τὴν πίστη τους, προσχωρώντας στὴ θρησκεία τοῦ Ἰσλάμ. Αὐτὸς ὁ κίνδυνος ἦταν ποὺ ἀνάγκασε τὸν Ἅγιο Κοσμᾶ νὰ ἐγκαταλείψει τὴν ποθητὴ σὲ αὐτὸν ἡσυχία, νὰ διακινδυνεύσει, ὅπως ἔλεγε, τὴν δική του σωτηρία ὑπὲρ τῶν «συμφυλετῶν» του ὑποδοῦλων ραγιάδων. Ὁμόζηλος τῶν Ἀποστόλων, μὲ ἔναυσμα, ἀλλὰ καὶ μόνιμη κινητήρια δύναμη, τὴν ἀγάπη γιὰ τὸν ἀδελφὸ, περιέρχεται «πᾶσαν πόλιν καὶ κώμην διδάσκων» (βλ. *Ματθ.* 9,35) τοὺς ἀμαθεῖς, «παραμυθῶν τοὺς ὀλιγοψύχους, νουθετῶν τοὺς ἀτάκτους» (βλ. *Α΄ Θεσσ.* 5,14).

Χωρὶς ποτὲ νὰ λησμονεῖ «τὸν μοναχόν», ἀλλὰ μὲ ἀσκητικὸ πνεῦμα, ἀγιορεϊτικὴ συνείδηση, ἀκριβὲς ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα καὶ μὲ κενωτικὴ ἀγάπη, προσφέρει τὸν ἑαυτό του «λύτρον ἀντὶ πολλῶν» (*Ματθ.* 20,28), μέχρι ποὺ καὶ στὴν κυριολεξία, μὲ τὸ μαρτυρικὸ του τέλος, «ἔθηκε τὴν ψυχὴν του ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ» (βλ. *Ἰω.* 15,13· *Α΄ Ἰω.* 3,16).

Θεωρήσαμε τὴν συμπλήρωση 300 ἐτῶν ἀπὸ τὴν γέννηση τοῦ ἀγίου αὐτοῦ ἀνδρὸς ὡς εὐκαιρία νὰ προβάλομε, καὶ τὸν ἴδιο βέβαια, ἀλλὰ

κυρίως τὸ ἔργο του, ὥστε νὰ δώσουμε ἓνα μήνυμα στὸν σύγχρονο ἄνθρωπο, ἓνα ἀφυπνιστικὸ ἄγγελμα ποὺ νὰ τοῦ θυμίζει τὸν οὐράνιό του προσανατολισμό. Τὸ «πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει» (βλ. Ἰω. 8,14).

Μετὰ παρέλευση ἕξι ἐτῶν ἀπὸ τὴν διεξαγωγή τῶν ἐργασιῶν τῆς θεολογικῆς Ἐπιστημονικῆς Ἡμερίδος «Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός: Ὁ Ἄγιος Φωτιστὴς τοῦ Γένους», εὐρισκόμαστε στὴν εὐχάριστη θέση νὰ προβοῦμε στὴν δημοσίευση τοῦ Τόμου τῶν Πρακτικῶν.

Οἱ εὐχαριστίες μας πρωτίστως ἀπευθύνονται πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸ γιὰ τὴν εὐδόωση τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἡμερίδος, ποὺ στέφθηκε μὲ πλήρη ἐπιτυχία. Ἀκολούθως εὐχαριστοῦμε τὴν συνδιοργανώτρια Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Α.Π.Θ. γιὰ τὴν ἀψογή συνεργασία. Εὐχαριστοῦμε ἐπίσης τοὺς συμμετασχόντες ἐλλογιμοτάτους εἰσηγητές, ὅπως καὶ ὄσους συνέβαλαν στὴν αἴσια ἔκβαση τῶν ἐργασιῶν. Ἰδιαίτερα εὐχαριστίες ὀφείλουμε στὸν Παναγιώτατο Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ.κ. Ἄνθιμο, ὃχι μόνο γιὰ τὴν ὀλόθυμο εὐλογία του στὸ νὰ διεξαχθεῖ ἡ Ἡμερίδα στὰ ὄρια τῆς δικαιοδοσίας του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ ὅτι τὴν ἔθεσε ὑπὸ τὴν αἰγίδα του.

Εὐχόμεθα τὸ παράδειγμα τοῦ Ἁγίου, ἡ διδασκαλία του, ἡ προσωπικότητά του, ὅπως σχιγραφεῖται καὶ ἀπὸ τὶς εἰσηγήσεις τῆς Ἡμερίδος, ἀλλὰ κυρίως οἱ πρεσβεῖες του, νὰ συνεχίζουν νὰ δροῦν ἱεραποστολικά στὶς ψυχές μας στὶς χαλεπές καὶ πονηρὲς αὐτὲς ἡμέρες ποὺ διερχόμαστε.

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς
Μεγίστης Μονῆς Βατοπαιδίου

Γεώργιος Ἰωάννου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ	11
ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ	
ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΕΦΡΑΙΜ, ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΜΟΝΗΣ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ, «Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς ὡς Ἄγιορείτης»	17
ΙΩΣΗΦ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡΟΙΚΟΝΝΗΣΟΥ, «Τὸ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα τοῦ Ἁγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ»	31
ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ, «Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς γιὰ τὴν Εὐρώπη»	49
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΣΙΓΚΟΥ, «Ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς ὡς θεολόγος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»	59
ΧΡΗΣΤΟΥ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ «Διαχρονικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς παιδαγωγικῆς ἐπικοινωνίας τοῦ Ἁγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ»	75
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΥΦΑΝΤΗ, «Ἡ παρουσία τῆς θρησκευτικῆς ἐτερότητας στὶς Διδαχὲς τοῦ Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ»	87
ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΑΡΓΥΡΟΥ, «Ἱστορικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὸ ἐν Βενετία Κρατικὸ Ἄρχεῖο γιὰ τὸν Ἅγιο Κοσμά τὸν Αἰτωλό»	113
ΣΥΜΕΩΝ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗ, «Ἡ ἀπήχηση τῆς μορφῆς, τοῦ ἔργου καὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἁγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ στοὺς συγχρόνους του»	141

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗ, «Ἀκρίβεια καὶ οἰκονομία κατὰ τὸν Ἅγιο Κοσμᾶ τὸν Αἰτωλό»	157
ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΛΛΙΑΚΜΑΝΗ, «Ὁ κενωτικὸς χαρακτήρας τῆς ἱερωσύνης κατὰ τὸν Ἅγιο Κοσμᾶ τὸν Αἰτωλό»	169
ΜΙΧΑΗΛ ΤΡΙΤΟΥ, «Ἀλῆ Πασᾶς καὶ Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός»	179
ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΝΤΟΥΛΑ, «Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός: Τὰ εἰκονογραφικὰ ἀπὸ τὸ ἔτος τοῦ μαρτυρίου ἕως τὴν ἁγιοκατάταξη (1779-1961)»	193
ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ.....	221
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	225
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΤΗΣ IMMB	227